

Rondalles i llegendes de Manacor

Tomàs Pomar Amer, Antoni Bauçà Andreu

Manacor pot considerar-se seu de la folklorística mallorquina, ja sigui per ser el bres d'un dels recopiladors més importants dels Països Catalans com Antoni Maria Alcover, o bé per ser un dels municipis més rics en rondalles i llegendes, a més d'haver esdevingut terra de personatges il·lustres com en Tià de sa Real.

Tot i que diversos autors han traslladat al paper part de l'herència popular oral manacorina, encara manca una edició recopilatòria de tot aquest material. Per això, és necessari l'elaboració d'un recull on es reuneixin totes les rondalles i llegendes en un sol corpus per a la realització d'una tasca didàctica, investigadora o lúdica.

Per crear unes fronteres del que es pot considerar rondalla o llegenda s'ha recorregut a les bases teòriques de la doctora Valriu, que entén com a rondalla una narració anònima en prosa, transmesa de generació en generació de forma oral, de fets que es presenten com a imaginaris. Les rondalles essencialment transmeten valors. En un nivell profund transmeten valors de caràcter universal, ensenyaments morals comunament acceptats, i en un nivell més superficial, sovint transmeten normes de conducta pròpies d'una determinada comunitat.

Per altra banda, els tres trets que caracteritzen la llegenda són la presentació del relat com a verídica, la localització en l'espai i/o en el temps, i la personalització del protagonista. Alhora, segons Violant (1990), les llegendes es poden dividir en tres grans grups: llegendes relatives al món natural, llegendes relatives al món sobrenatural i llegendes relatives al món de la història humana.

Tots els reculls necessiten unes pautes per establir els ítems que hi tenen cabuda i els que no. A moltes rondalles s'anomenen espais localitzables del terme municipal de Manacor que són utilitzats com a lloc de pas. El criteri que s'ha seguit no ha estat altre que incloure aquelles rondalles en què l'acció que

ocorre a Manacor juga un paper important en l'esdeveniment de la narració. Per establir una ordenació dels ítems, s'ha elaborat un itinerari per visitar els espais protagonistes de les rondalles i llegendes.

Nucli urbà

La por de Manacor

Localització: barri de Fartàritx.

Com arribar-hi: des de la plaça de sa Bassa pel carrer Major, carrer del Centre fins arribar al carrer d'en Figuera.

Font/informadors: Antoni Riera Galmés, núm. 323 de *Perlas i Cuevas* dins *Llegendes manacorines*.

Resum: la por no és sinó un símil de fantasma o bubota, un nom amb el qual es coneixia popularment estranys personatges que, ocults sota llençols blancs, de sobte, sense dir paraula (a vegades pegant bots o movent els braços), compareixien de lluny i aviat escampaven la boira. La finalitat era esglaiar i fer por a la gent, especialment les persones més pietoses i temorenques, que eren les que més sovint es topaven amb ella.

Gènere: llegenda relativa al món sobrenatural.

Tema: Por.

De com l'inquisidor anà a Manacor i envià a demanar a En Tià

Localització: casa del comte d'Aiamans al carrer de n'Olesa.

Com arribar-hi: des de la plaça de sa Bassa pel carrer Major, carrer del Centre fins arribar al carrer de n'Olesa.

Font/informadors: Aplec Alcover (tom V), l'informador fou Antoni Mascaró de sa Marineta, que ho sabia d'un missatge vell de ca seva, el sen Andreu *Maió*.

Resum: l'inquisidor visita la casa del comte d'Aiamans de Manacor. Envia a cercar en Tià de sa Real per saber tots els llibres que té. Si troba la porta de la casa tancada, hi ha d'entrar. I si la troba oberta, no hi ha d'entrar. En Tià troba la porta tancada i entra pel forat de la clau. L'inquisidor, sorprès, li torna els llibres i li diu que faci bonda.

Gènere: rondalla religiosa, d'enginy.

Tema: religió, en Tià de sa Real.

S'etsisament del sen Toni Fum i es seu ase

Localització: carrer del Barracar.

Com arribar-hi: des de la plaça de sa Bassa pel carrer d'en Francesc Gomila, carrer de l'Amistat fins arribar al carrer del Barracar.

Font/informadors: Aplec Alcover (tom V), no es concreta l'informador.

Resum: un al·lot es vol casar amb una al·lota que té fama de bruixa. El pare del jove, que no veu amb bons ulls aquesta relació, es troba l'al·lota i aquesta li ofereix dues figues i brots d'alfàbrega. L'home es menja les figues i dona a l'ase els brots d'alfàbrega. De sobte, l'home sent un gran afecte per l'al·lota i l'ase brama tot content. Passats uns dies, l'home diu al seu fill que aprova el matrimoni i els dos joves es casen.

Gènere: rondalla amb elements sobrenaturals, amb objectes màgics.

Tema: bruixes.

Sant Vicenç Ferrer i es rebosillos

Localització: convent de Sant Domingo.

Com arribar-hi: des de la plaça de sa Bassa pel carrer Major fins arribar a la plaça del Convent.

Font/informadors: Aplec Alcover (tom V), la informadora fou na Maria Cama, una cosidora de Manacor.

Resum: quan sant Vicenç Ferrer va venir a predicar a Manacor, va ensenyar com s'havia de fer un rebosillo i de llavors ençà les mallorquines duen aquesta peça de roba per tapar-se els cabells.

Gènere: llegenda relativa al món de la història humana, de tradició explicativa.

Tema: origen de les coses.

Un que amb so llunari feia sortir el dimoni

Localització: es Creuers.

Com arribar-hi: des de la plaça de sa Bassa pel carrer d'en Joan Lliteres, via de Roma fins arribar al carrer dels Creuers.

Font/informadors: Aplec Alcover (tom V), l'informador fou n'Andreu Recó, un missatge que tengué mossèn Alcover a casa seva.

Resum: en Paparró va fer creure a en Mendai que podia fer sortir el dimoni de davall terra. A l'hora de la veritat en Mendai s'espanta, li tira el dret d'or que li

havia promès a en Paparró i va més ràpid que de pressa cap a casa seva, tant així que no pogué dormir de l'esglai. L'endemà dematí en lloc d'anar a fer feina va anar a confessar-se i el seu confessor li digué que no ho tornàs a fer.

Gènere: rondalla meravellosa.

Tema: dimonis.

La pastera

Localització: es Creuers.

Com arribar-hi: des de la plaça de sa Bassa pel carrer d'en Joan Lliteras, via de Roma fins arribar al carrer dels Creuers.

Font/informadors: *Llegendes Manacorines* de Rafel Ferrer Massanet (1982).

Resum: una dona tenia vuit infants. A na Maria Àngela, la major, la tenia més gelosa perquè era molt blanca i delicada. Un dia van aparèixer l'esquadró dels Dragons que venia de maniobres a la vila. S'obligà en nom del rei a allotjar els soldats a les cases de la contrada. A ca na Maria Àngela hagueren d'acollir un jove castellà. Per mantenir la filla segura, la seva mare l'amagà dins una pastera. Mentrestant, la mare, temorena que li passàs res a na Maria Àngela, anà a parlar amb el militar i l'envià al safareig per tal de mantenir-lo allunyat de la filla. Quan veu arribar el seu marit i els fills pel camí, va a cercar na Maria Àngela, però la troba ofegada amb la pols de la farina.

Gènere: llegenda relativa al món de la història humana.

Tema: tragèdia, ocupació militar.

Amics de barret i amics vers

Localització: Manacor, sense especificar.

Font/informadors: Aplec Alcover (tom XVII), els informadors foren la mare d'Antoni Maria Alcover, l'amo Antoni Mascaró i na Rafela Calona.

Resum: n'Andreu era un al·lot que es pensava tenir molts d'amics, però el seu pare li demostra, per mitjà de posar-los a prova, que només són amics de barret, no de veres. Li explica que un amic de veres és el que va tenir el seu padrí. L'amic del padrí li havia oferit la seva promesa després d'adonar-se'n que n'estava enamorat; més tard, el padrí va respondre per l'amic quan la justícia el condemna a mort sense ser el culpable.

Gènere: rondalla sobre sentiments i relacions humanes.

Tema: amistat.

Una al·lota desxondida

Localització: Manacor, sense especificar.

Font/informadors: Aplec Alcover (tom IV), els informadors foren Catalina Sureda, mare d'Antoni Maria Alcover, i la seva cunyada, Margalida Estelrich, i en Jaume Parets, de Son Curt d'Alaró.

Resum: un rei vol una dona llesta i garrida, però no en troba. L'aconsellen que vagi a cercar-la sense anar vestit de rei i a un lloc on ningú no s'ho esperi. Així, pren camí cap a Manacor. D'anada, es troba amb un home que té una filla que no és casada. El rei fa sortides rares a l'home, però segueixen fins arribar a Manacor. El manacorí li ofereix sopar. Allà coneix la filla i la dona. La filla resulta ser llesta i garrida perquè interpreta com toca els fets que el seu pare considerava estranys. Al final, s'acaben casant.

Gènere: rondalla sobre sentiments i relacions humanes.

Tema: reis i casaments.

Es fullet d'En Cuera

Localització: Manacor, sense especificar.

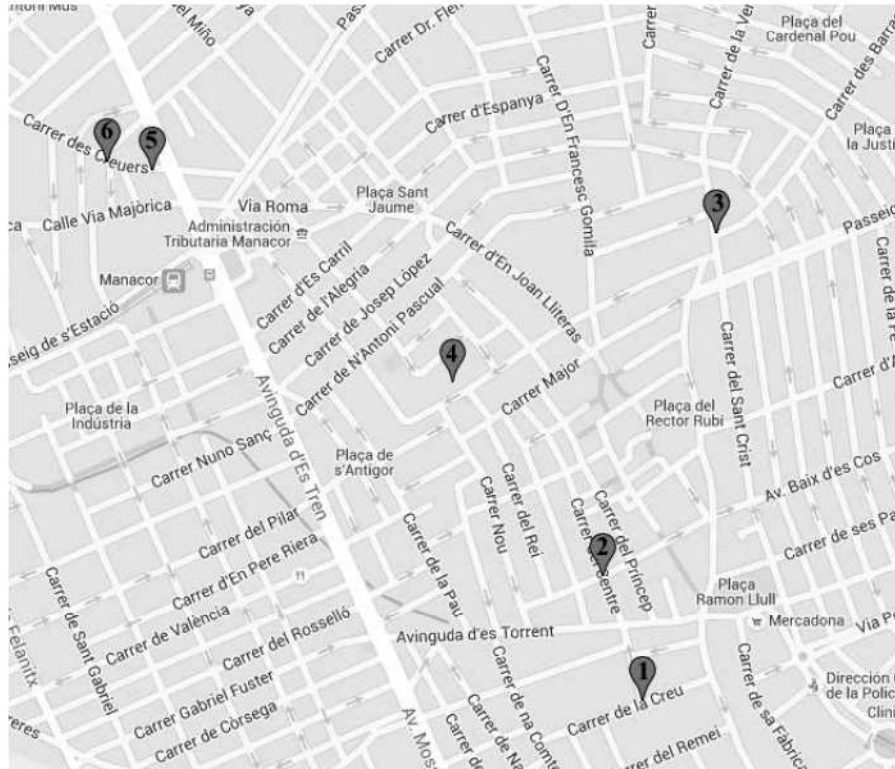
Font/informadors: Aplec Alcover (tom V), no es concreta l'informador.

Resum: un home de Manacor, perseguit per la justícia, té un follet i el du sempre a la corretja de la taleca. Mentre el du, no el poden capturar. Un dia, l'home es treu la taleca i la deixa al mig del ball per vigilar-la mentre balla amb una al·lota. La justícia ho aprofita per detenir-lo. L'home crida al follet perquè l'ajudi i la taleca es posa a fer bots. Se'n duen l'home i cremen la taleca.

Gènere: rondalla de protectors sobrenaturals.

Tema: follets.

1. *La por de Manacor*
2. *De com l'inquisidor anà a Manacor i envià a demanar a En Tià*
3. *S'etsisament del sen Toni Fum i es seu ase*
4. *Sant Vicenç Ferrer i es rebozillos*
5. *Un que amb so llunari feia sortir el dimoni*
6. *La pastera*

Les rondalles *Amics de barret i amics de vers*, *Una al·lota desxondida* i *Es fullet d'En Cuera* no s'han pogut localitzar amb exactitud.

Part forana

Els al·lots de Son Porc: S'anada a Matines

Localització: possessió de Son Porc.

Com arribar-hi: des de la carretera de l'hospital de Manacor (Ma-3322) en direcció a Son Serra, s'ha de girar a mà esquerra al quilòmetre 2 i recórrer 500 metres; la finca queda a mà dreta.

Font/informadors: Aplec Alcover (tom V), la informadora fou la mare de mossèn Alcover, Catalina Sureda.

Resum: a Son Porc hi viuen dos al·lots una mica salvatges. La nit de Nadal, la gent del poble en du un a missa. El nin no entén el que s'hi fa i, quan el rector predica el sermó, fuig cap a Son Porc per a evitar que el culpí de tot allò que el rector diu.

Gènere: llegenda relativa al món i a la història humana.

Tema: religió.

Sobre es vi de Conies i de Can Caremany

Localització: possessió de Conies i Can Caremany.

Com arribar-hi: des de la carretera de l'hospital de Manacor (Ma-3322) en direcció a Son Serra, cal desviar-se a la carretera Ma-3323 i al quilòmetre 4,5 girar a mà esquerra i girar a la primera camada a l'esquerra.

Font/informadors: Aplec Alcover (tom V), està recollida de la publicació *Biblioteca de Escriutores de Baleares* (1868) de Joaquim Maria Bover.

Resum: uns homes discuteixen sobre quin vi és més bo: el de Can Caremany o el de Conies. En Tià de sa Real proposa tastar-los tots dos. Fa un tall a dos ceps i omple dues garrafes. Els homes beven els dos vins i arriben a la conclusió que tots dos són de màxima qualitat. Tornen a Can Caremany i Conies i troben dues bótes de vi amb un tall per on ha rajat el vi que ha servit per a omplir les garrafes d'en Tià.

Gènere: llegenda relativa al món i a la història humana.

Tema: en Tià de sa Real.

Val més matinejar que a missa anar?

Localització: finca de Son Pere Andreu.

Com arribar-hi: des de la sortida de Manacor en direcció a Palma per la carretera Ma-15, a la rotonda del polígon de Manacor cal desviar-se a la via de servei C-715 i aproximadament a 200 metres trobam la finca de Son Pere Andreu.

Font/informadors: Aplec Alcover (tom III), els informadors foren el sen Pere Gotze, de Manacor, i en Toni Garrit i en Joan Puça de Sant Llorenç des Cardassar.

Resum: dos traginers manacorins, en Lau i en Xesc, van cap a Sineu a fer mercat. En Xesc primer vol anar a missa, però en Lau creu que millor aixecar-se prest que no perdre el temps. En Xesc i en Lau decideixen apostar el que duen per comprovar qui té raó. Així, demanen a diferents homes que es van trobat pel camí a veure si és millor anar a missa o no. Tots els contesten que és millor matinejar que no a missa anar. En Xesc, convençut que té raó i havent perdut tot a les apostes, va a jaure davall un campana. A la campana estant, escolta uns dimonis que parlen de malifetes. Una de les malifetes era fer perdre a en Xesc les apostes. En Xesc, en saber-ho, ajuda la gent que ha estat perjudicada i torna a cobrar els guanys. En Lau, en canvi, els va perdent. En Xesc li explica a en Lau que va sentir els dimonis i per això li va anar bé, per això en Lau decideix anar davall la campana a sentir què diuen els dimonis. Com que els dimonis varen sospitar que algú els havia sentit parlar, obren la campana i troben el Lau, que parteix escopetejat. Per sort, no aconsegueixen agafar-lo, però acaba donant la raó a en Xesc.

Gènere: rondalla meravellosa.

Tema: dimonis.

Es moliner d'es molí Nou i dues bruixes

Localització: Molí Nou.

Com arribar-hi: no s'ha pogut localitzar exactament però es deuria situar entre Son Mas i l'hipòdrom de Manacor.

Font/informadors: Aplec Alcover (tom V), l'informador fou Andreu Alcover, germà de mossèn Alcover.

Resum: una nit, un moliner passa per devora el cementeri i veu dues dones que desxullen un infant mort. Pensa que deuen ser dues bruixes que volen endur-se'n els trossos per coure'l i preparar unguents. Les dones el descobreixen i l'encalquen, però ell fuig i aconsegueix arribar a casa. De l'espant, li cauen tots els cabells i queda calb per tota la vida.

Gènere: rondalla meravellosa.

Tema: bruixes.

En Juan des fabiolet

Localització: plaça on es feia el mercat de Manacor (indeterminat), Son Peretó, coll de Son Mas.

Com arribar-hi: des de la sortida de Manacor en direcció a Sant Llorenç per la carretera Ma-15, s'ha de girar a mà esquerra al quilòmetre 3,2 i trobam la finca de Son Peretó.

Font/informadors: Aplec Alcover (tom X), la informadora fou na Rafela Servera, *Calona*, de Son Servera.

Resum: tres fills llorencins (en Pere, en Pau i en Joan) van a vendre pomes a Manacor. De camí, es troben una jaia que els demana qualche cosa per a menjar. Ni en Pere ni en Pau n'hi donen. En Joan, en canvi, n'hi ofereix. Com a mostra de gratitud, la jaia li regala un flabiol, que quan sona fa ballar la gent. En Joan l'emprarà per a benefici personal, tant així que es casarà amb la filla del rei.

Gènere: rondalla d'enginy, de protectors sobrenaturals.

Tema: objecte màgic.

D'un homo que havia perdut s'ase i en Tià l'hi tornà

Localització: pou de sa Torre, a la sortida de Manacor pel camí de son Moix.

Com arribar-hi: des de la plaça de ses Perleres en direcció pel camí de son Moix, hem de girar a mà dreta al quilòmetre 1,2 i trobam el pou de sa Torre.

Font/informadors: Aplec Alcover (tom V), l'informador fou el germà de mossèn Alcover, Andreu.

Resum: un pobre que ha perdut l'ase demana ajuda a en Tià de sa Real. En Tià li diu que el trobarà al costat d'un home. El pobre torna amb l'ase i l'home que l'acompanya demana l'hora a en Tià. Li diu que és mitjanit i l'home desapareix. El pobre no entén què ha passat i en Tià li explica que l'home era el diable i que s'han lliurat d'ell perquè era mitjanit.

Gènere: rondalla meravellosa.

Tema: en Tià de sa Real, diable.

En Pere d'es forn

Localització: Port de Manacor, coves Blanques, sa Font Nova (camí Port-Manacor), Son Suau.

Com arribar-hi: des de Manacor en direcció a Porto Cristo per la carretera Ma-4020, hem de girar a mà esquerra als 850 metres i trobam la finca de sa Font

Nova.

Font/informadors: Aplec Alcover (tom III), no es concreta l'informador.

Resum: un al·lot anomenat Pere, molt llépol i vague, un dia, quan la seva mare l'envia al Port per tercera vegada a cercar llenya, es troba amb un vell marí que, mitjançant una fórmula, li concedeix qualsevol desig. Durant el camí es troba un ase, un ca i un moix que li són regalats perquè eren magres i inútils, i per un sou li donen un garrot que pega cops i una espaseta que talla colls. Un dia, en saber que el rei havia promès la filla al cavaller que guanyàs la guerra a l'enemic, va presentar-se a palau. I gràcies als animals i als estris, va comandar l'exèrcit, va guanyar la guerra i aconseguí casar-se amb la filla del rei.

Gènere: rondalla d'enginy, de protectors sobrenaturals, d'animals.

Tema: objectes màgics.

Sa titina i sa geneta

Localització: possessió de Santa Cirga.

Com arribar-hi: des de Manacor en direcció a Porto Cristo per la carretera Ma-4020, hem de girar a mà esquerra al quilòmetre 3,5. A la possessió de Santa Cirga.

Font/informadors: Aplec Alcover (tom IV), l'informador fou Juan Font de Son Cigala (Manacor), al qual li contà el seu oncle l'amo en Joan de Son Cigala.

Resum: una geneta agafa una titina i se la vol menjar. La titina li promet un tip de peix si l'allibera. La titina distreu un peixater i, mentrestant, la geneta li roba el peix. Després, la titina, per venjar-se, li diu que li donarà carn. Passa per entremig d'uns bastons que subjecten una llosa, sense tocar-los. La geneta la segueix però tomba els bastons i queda atrapada sota la llosa.

Gènere: rondalla d'animals.

Tema: animals, enginy.

De com feren sortir el dimoni dins sa tafona de Santa Cirga

Localització: possessió de Santa Cirga.

Com arribar-hi: des de Manacor en direcció a Porto Cristo per la carretera Ma-4020, hem de girar a mà esquerra al quilòmetre 3,5. A la possessió de Santa Cirga.

Font/informadors: Aplec Alcover (tom V), no es concreta l'informador.

Resum: un tal Reüll, de la possessió llegeix el llunari a la foganya de la caldera i

fa sortir el dimoni en forma de boc.

Gènere: rondalla meravellosa.

Tema: dimonis.

Es puig de Santa Cirga

Localització: possessió de Santa Cirga.

Com arribar-hi: des de Manacor en direcció a Porto Cristo per la carretera Ma-4020, hem de girar a mà esquerra al quilòmetre 3,5. A la possessió de Santa Cirga.

Font/informadors: Aplec Alcover (tom XXIII), no es concreta l'informador.

Resum: en el puig de Santa Cirga (també conegut com a puig de Son Galiana), hi creix una herba miraculosa, capaç de curar qualsevol malaltia. Els moros capturen un manacorí i el venen com a esclau a un senyor cec. Aquest senyor li ofereix al manacorí la llibertat amb la condició d'anar al puig de Santa Cirga caminant i dur-li les sabates que ha emprat. El manacorí va al puig i, en tornar, passa les sabates per davant els ulls del senyor, que recupera la vista. Així, la llibertat li és concedida.

Gènere: rondalla meravellosa.

Tema: elements sobrenaturals.

Lo d'ets Enagistes

Localització: torre dels Enagistes.

Com arribar-hi: des de la sortida de Manacor en direcció a Cales de Mallorca per la carretera Ma-4015, a 800 metres la torre dels Enagistes ens queda a mà dreta.

Font/informadors: Aplec Alcover (tom V), l'informador fou el sen Miquel Martí, Racó, i el sen Bernat Canyeto.

Resum: en Tià de sa Real fa un claper de pedres i una mosca agafa una pedra de damunt de tot. Els companys li demanen què significa. En Tià respon que ho sabran al cap d'un any i un dia. Passa aquest temps i en Tià els diu que demanin què hi ha de nou per la vila. Una dona els diu que han tret els enagistes (jesuïtes): aquell dia arriba la notícia de l'exili dels jesuïtes d'Espanya, el març de 1767.

Gènere: llegenda relativa al món i a la història humana.

Tema: en Tià de sa Real, religió.

L'ombra de l'amo en Jordi

Localització: camí de Son Coletes.

Com arribar-hi: des de la sortida de Manacor en direcció a Cales de Mallorca per la carretera Ma-4015, a 900 metres a mà dreta trobam el camí de Son Coletes.

Font/informadors: *Llegendes Manacorines* de Rafel Ferrer Massanet (1982).

Resum: l'amo en Jordi era una fadrí xerec. Un cocover va a comprar-li gallines i hi ha fressa a la romana. El cocover parteix amb les gallines dient que no el tornarà a veure pus i que ni els morts voldrien saber res d'ell. Vuit dies després el cocover era mort. Aquell mateix vespre l'amo en Jordi va a la casa del difunt i demana a la viuda els doblers de l'aviram que ja havia cobrat prèviament. La viuda, que es pensa que encara no ha pagat l'aviram que el seu home creu que devia, va a casa de l'amo en Jordi i el veu malalt, i compareix a darrere d'ell una ombra en forma del seu home. En ser mort, el duen al cementeri de Son Coletes. Els portadors comencen a sentir veus. Aquestes veus apareixen cada vegada que volen deixar el bagul. Cap dels morts vol tenir l'amo en Jordi al seu costat, fins que apareix la veu de l'amo en Jordi confessant totes les malifetes durant la seva vida. Els quatre portadors del bagul el deixen dins un clot i diuen que roman buit. Conten que si el girant d'agost cau dins els tres darrers dies, es pot veure l'ombra de l'amo en Jordi recolzada a una vella paret seca que hi ha al primer recolze de Son Coletes, a mà esquerra.

Gènere: llegenda relativa al món sobrenatural.

Tema: esperits, fantasmes.

Es pas de sa truita

Localització: possessió de Son Suau.

Com arribar-hi: des de la sortida de Manacor en direcció a Porto Cristo per la carretera Ma-4020, hem de girar a mà dreta al quilòmetre 4,5 i trobam la finca de Son Suau.

Font/informadors: Aplec Alcover (tom V), l'informador fou Antoni Mascaró.

Resum: la dona de l'amo de Son Suau fa una truita i la posa a la pastera. En Tià de sa Real i una pagesa troben la truita i se la menguen. Quan arriba l'amo no troba la truita i la seva dona acusa en Tià. Aquest li diu que s'ha menjat la truita perquè pensava que no la volien.

Gènere: llegenda relativa al món natural i a la història humana.

Tema: en Tià de sa Real.

Es pas de ses reies

Localització: possessió de Son Suau.

Com arribar-hi: des de la sortida de Manacor en direcció a Porto Cristo per la carretera Ma-4020, hem de girar a mà dreta al quilòmetre 4,5 i trobam la finca de Son Suau.

Font/informadors: Aplec Alcover (tom V), els informadors foren el pare de mossèn Alcover i el sen *Racó*.

Resum: en Tià de sa Real treballa de llaurador a Son Suau. Quan acaba la jornada, diu als companys que no deixin les relles al camp. Ningú li fa cas i l'endemà les relles han desaparegut. L'amo demana a en Tià ajuda per a trobar el lladre. En Tià li diu que el primer vilatà que el saludi amb «bon dia, l'amo Andreu!» és el lladre. L'amo fa el que li ha dit en Tià i agafa el lladre. A partir d'aleshores, tots fan cas del que diu en Tià.

Gènere: llegendes relativa al món i a la història humana.

Tema: en Tià de sa Real.

De com estigà l'amo de Son Suau d'anar tant a la vila

Localització: molí d'en Sopa.

Com arribar-hi: des de la sortida de Manacor en direcció a Porto Cristo per la carretera Ma-4020, el molí d'en Sopa ens queda a mà dreta al quilòmetre 2,4.

Font/informadors: Aplec Alcover (tom V), l'informador fou el germà de mossèn Alcover, Andreu.

Resum: l'amo de Son Suau va massa a la vila i la seva dona es queixa a en Tià de sa Real. Un dia, quan torna de la vila, la mula pega revinclada i l'amo queda penjat dalt d'una tàpia fins al vespre. Des d'aleshores l'amo no torna a la vila si no hi té feina.

Gènere: llegendes relativa al món i a la història humana.

Tema: en Tià de sa Real.

De com l'amo de Son Suau, jugant, va perdre s'armada d'ets anyells.

Localització: possessió de Son Suau.

Com arribar-hi: des de la sortida de Manacor en direcció a Porto Cristo per la carretera Ma-4020, hem de girar a mà dreta al quilòmetre 4,5 i trobam la finca de Son Suau.

Font/informadors: Aplec Alcover (tom V), els informadors foren el pare de mos-

sèn Alcover i el sen *Racó*.

Resum: l'amo de Son Suau perd els diners de la venda dels anyells jugant a cartes. Per recuperar-los, en Tià de sa Real fa que la mar arribi fins a la porta on es juga la partida. Els jugadors no poden sortir, continuen apostant i l'amo recupera els diners perduts. Promet no tornar a jugar mai més.

Gènere: llegenda relativa al món sobrenatural.

Tema: en Tià de sa Real.

De com li va néixer una nineta

Localització: possessió de Son Suau.

Com arribar-hi: des de la sortida de Manacor en direcció a Porto Cristo per la carretera Ma-4020, hem de girar a mà dreta al quilòmetre 4,5 i trobam la finca de Son Suau.

Font/informadors: Aplec Alcover (tom V), l'informador fou el germà de mossèn Alcover, Andreu.

Resum: la dona d'en Tià de sa Real dóna a llum una nina. Un pagès dóna la notícia a en Tià. Ho fa mitjançant una glosa que diu que una altra traurà profit de la criatura. En Tià li respon amb una altra glosa que diu que una altra ha nodrit la mare però que ell n'és senyor.

Gènere: llegenda relativa al món i a la història humana.

Tema: en Tià de sa Real.

De com va divertir ses espigoleres de Son Suau

Localització: possessió de Son Suau.

Com arribar-hi: des de la sortida de Manacor en direcció a Porto Cristo per la carretera Ma-4020, hem de girar a mà dreta al quilòmetre 4,5 i trobam la finca de Son Suau.

Font/informadors: Aplec Alcover (tom V), no es concreta l'informador.

Resum: les espigoleres demanen a en Tià de sa Real que les diverteixi el dia que acabin la feina. En Tià fa dur un brau que les encalça i això les fa riure. Quan ja en tenen prou, en Tià ordena al brau que s'aturi i diu al boveret que el porti al boval. L'animal obeeix mansament.

Gènere: llegenda relativa al món i a la història humana.

Tema: en Tià de sa Real.

De quins egos venia sa dona d'en Tià

Localització: possessió de Son Suau.

Com arribar-hi: des de la sortida de Manacor en direcció a Porto Cristo per la carretera Ma-4020, hem de girar a mà dreta al quilòmetre 4,5 i trobam la finca de Son Suau.

Font/informadors: Aplec Alcover (tom V), està recollida de la publicació *Biblioteca de Escritores de Baleares* (1868) de Joaquim Maria Bover.

Resum: en Tià de sa Real, de jove, coneix una al·lota. Tots dos s'enamoren però el pare d'ella vol que es casi amb un de classe social alta. Quan ella és a l'altar amb el jove de casa bona, compareix en Tià i li fa una glosa que causa efecte. Ella deixa el seu nuvi i se'n va amb en Tià.

Gènere: llegendes relativa al món i a la història humana.

Tema: en Tià de sa Real.

De com se va morir

Localització: possessió de Son Suau.

Com arribar-hi: des de la sortida de Manacor en direcció a Porto Cristo per la carretera Ma-4020, girar a mà dreta al quilòmetre 4,5 i trobam la finca de Son Suau.

Font/informadors: Aplec Alcover (tom V), els informadors foren Antoni Alcover, pare, i el sen Miquel Racó.

Resum: en Tià de sa Real treballa de llaurador a Son Suau. Diu a l'amo que li cerqui un substitut perquè morirà. L'endemà, en Tià no es troba bé, criden el metge i el confessen. Després ordena cremar palla i demana per la direcció del vent. Quan bufa de mestral, en Tià diu que encenguin la candela perquè ja és la seva hora. Tanca els ulls i mor.

Gènere: llegendes relativa al món i a la història humana.

Tema: en Tià de sa Real.

Es gigant de s'Ermita

Localització: ermita de Santa Llúcia.

Com arribar-hi: des de la sortida de Manacor en direcció a Felanitx per la carretera Ma-14, cal desviar-se a mà esquerra al quilòmetre 2,4 en direcció al cementeri de Manacor, al quilòmetre 2 hem de girar a mà dreta i pujar 800 metres pel camí fins arribar a l'ermita de Santa Llúcia.

Font/informadors: Aplec Alcover (tom XII), l'informador fou el cunyat de mossèn Alcover, Bartomeu Llinàs, a qui ja li contava son pare quan ell era al·lot.

Resum: un gegant que pateix fam es va trobant diferents animals als quals vol menjar, amb previ avís. Els animals aconsegueixen enganar-lo i escapar-se'n gràcies al seu enginy i a la beneiteria del gegant. Tot això fins que troba un pastor, que també l'engana. Li fa creure que té una fogassa de formatge dins un pou; el gegant confon el reflex de la lluna plena dins el pou amb una fogassa de formatge. Amb el pastor, acorden que el gegant hi baixarà dins un poal i que el pastor, en haver pres el formatge, el pujarà. Quan és a mitjan camí, el pastor amolla la corda i el gegant, que no sap nedar, cau a l'aigua i s'ofega.

Gènere: rondalla del gegant beneit; rondalla d'enginy; rondalla d'animals.

Tema: gegant beneit.

S'hortolà de s'Hort des Gabre

Localització: s'hort des Gabre; camí de Tortova; possessió de sa Coma.

Com arribar-hi: des de la rotonda dels multicinemes de Manacor en direcció al poliesportiu Miquel Àngel Nadal, trobam a 200 metres indicat el camí de Tortova.

Font/informadors: Aplec Alcover (tom IV); la informadora fou Catalina Sureda, mare d'Antoni Maria Alcover.

Resum: l'hortolà Pere devia 6 anys de lloguer al senyor de les terres, que era molt innocent. En Pere aconsegueix quedar cabal mitjançant un sèrie d'enganys i al final l'acaba convencent per tirar-se dins la mar amb un sac, amb la qual cosa s'acabarà apropiant de les seves terres.

Gènere: rondalla d'enginy.

Tema: enganys.

En Tòfol Cormena etsisa ses mules de Na Margalidaina Dali-brou

Localització: ses Talaiolines.

Com arribar-hi: des de la sortida de Manacor en direcció a Porto Cristo per la carretera Ma-4020, cal desviar-se al quilòmetre 2,3 a l'entrada del molí d'en Sopa i seguir el camí durant 4,1 quilòmetres i a l'encreuament hem de girar a mà dreta, a 300 metres trobam ses Talaiolines.

Font/informadors: Aplec Alcover (tom V), l'informador fou l'amo Andreu de Ca'n Barraques.

Resum: una dona vídua creu que el seu cunyat li ha encisat les mules. La vídua gasta molts de doblers consultant malbociners i encisadors en lloc de comprar menjar per a alimentar els animals. Com que les mules no mengen, acaben morint. Tothom li diu que les mules han mort de gana i no d'encisament, però ella continua pensant que li han encisat les mules perquè no poden atacar-la directament a ella.

Gènere: llegendes del món i la història humana.

Tema: encanteris.

El pou de sa Cabana

Localització: possessió de sa Cabana.

Com arribar-hi: des de la sortida de Manacor en direcció a Cales de Mallorca per la carretera Ma-4015, al quilòmetre 3,9 una mica abans d'arribar al camí de Tortova, a mà esquerra, trobam la possessió de sa Cabana.

Font/informadors: Guillem Morey de sa Torre i Joan Cerdà de Felanitx, inclosa dins *Llegendes manacorines*.

Resum: els propietaris del molí d'en Torrepipes tenien una filla, na Maria Antònia, encara fadrina. Hi havia un home major, en Bernat, que volia casar-se amb ella. En Bernat va als seus pares i els demana permís. Ella no accedeix a la petició. Abans, però, na Maria Antònia havia conegut un cavaller misteriós. Dos anys després de la petició de casament d'en Bernat, na Maria Antònia és assassinada pel propi Bernat. Aleshores es va saber que ella tenia un fill. Les autoritats cercaren en Bernat i el trobaren a Maó, el tornaren i l'enviaren cap a la forca, a sa Cabana de Manacor. Quan era a punt de ser executat, es va sentir un renou al pou. En guaitar, veren el fill de na Maria Antònia ofegat. En aquell moment, el cavaller, que suposadament és el pare del fill que la molinera havia amagat, parteix.

Gènere: llegendes relatives al món de la història humana.

Tema: tragèdia.

Sa roca d'es Castellet i s'encantament que hi ha

Localització: serra de Llodrà; ermita de Santa Llúcia i la Roca des Castellet.

Com arribar-hi: des de l'ermita de Santa Llúcia, hem d'anar pel camí en direcció al camp de tir i a 300 metres trobam la Roca des Castellet.

Font/informadors: Aplec Alcover (tom XXIV), no es concreta l'informador.

Resum: un gegant passava per l'actual serra de Llodrà i va sentir una molèstia dins la sabata. Va treure-se-la i va ser un macolí. Tomba la sabata, i el macolí cau. Aquell macolí va esdevenir el que s'anomena sa Roca des Castellet.

Davall aquesta roca hi ha un encantament. Per treure'l, ha de ser el vespre de Divendres Sant, quan la processó passeja; s'hi ha d'anar tot sol amb tres llesques de pa beneït; s'han de jaure davall la roca amb una llesca damunt el peu, una damunt el pit i una altra damunt la boca. Aleshores surt una serp i cada vegada que es menja una de les tres llesques torna més grossa i fa siulos esglaiadors, tant així que fins ara ningú no ha aconseguit suportar-los. Es conta que n'hi ha hagut alguns que aguantaren fins a la segona llesca, però la por els va guanyar. Llavors la serp els pegava un crit tot dient:

-M'has redoblat s'encantament, ja seràs pobre tota la vida.

Gènere: llegenda relativa al món natural, llegenda relativa al món sobrenatural.

Tema: origen d'un accident topogràfic, bèsties fabuloses.

De s'escarada de segar que va prendre a son Vaquer

Localització: Son Vaquer.

Com arribar-hi: des de la sortida de Manacor en direcció a Palma per la carretera Ma-15 fins a la rotonda que ens desvia a la carretera Ma-5110, ens desviam a la carretera Ma-5111 i recorrem 1,4 quilòmetres fins arribar a Son Vaquer.

Font/informadors: Aplec Alcover (tom V), la informadora fou Aina Suasi, criada de la família de mossèn Alcover.

Resum: en Tià i dos més eren a Son Vaquer a l'escarada de segar. El tracte era que havien de tenir recollit el blat i fermat en tres dies. La dona de la casa que els duia beure i berenar cada vegada troba en Tià i els altres dos fumant i asseguts. Preocupada, avisa l'amo que no n'han fet ni brot. El darrer dia en Tià pren foc arran de terra i el blat va quedar segat ben aviat. Només hagueren de fer les garbes. La feina la feren ben aviat.

Gènere: llegenda relativa al món i a la història humana.

Tema: en Tià de sa Real.

De com sa dona volgué que contràs a compte seu

Localització: Son Joan Jaume.

Com arribar-hi: des de la sortida de Manacor en direcció a Palma per la carretera Ma-15 fins a la rotonda que ens desvia a la carretera Ma-5110, al quilòmetre 6

hem de girar a mà esquerra per la camada i trobam son Joan Jaume.

Font/informadors: Aplec Alcover (tom V), l'informador fou Antoni Mascaró de sa Marineta, que ho sabia d'un missatge vell de ca seva, el sen Andreu *Maió*, i Joan Riutort, de Petra, criat de mossèn Alcover.

Resum: en Tià de sa Real sembla per a un amo de Son Joan Jaume i obté una gran collita. La dona d'en Tià li diu que sembri per a ells per a fer-se rics i així no haver de treballar per a ningú. En Tià ho fa, però la seva dona cau malalta i cap metge la pot curar. Finalment, quan ha gastat la darrera quartera de blat per a pagar els metges, la seva dona es guareix. En Tià li demana si prefereix estar bé de salut i ser pobre o caure malalta però tenir molt de blat. Ella li dóna la raó: han nascut per a ésser pobres.

Gènere: llegenda relativa al món i a la història humana.

Tema: en Tià de sa Real.

Una herba d'es puig de So Na Moixa

Localització: puig de So na Moixa.

Com arribar-hi: des de la sortida de Manacor en direcció a Cales de Mallorca per la carretera Ma-4015, hem de girar a mà dreta al quilòmetre 5,2 i trobam la finca de So na Moixa, més enrere hi trobam el puig de So na Moixa dins la mateixa finca.

Font/informadors: Aplec Alcover (tom V), l'informador fou el germà de mossèn Alcover, Pere Josep.

Resum: en Tià de sa Real diu que al puig de So na Moixa hi creix una herba amb una virtut: qui en menja no mor fins al dia abans del judici final, però és condemnat. En Tià no diu mai quina és aquesta herba.

Gènere: llegenda relativa al món i a la història humana.

Tema: en Tià de sa Real.

L'amo de So Na Moixa

Localització: So na Moixa.

Com arribar-hi: des de la sortida de Manacor en direcció a Cales de Mallorca per la carretera Ma-4015, hem de girar a mà dreta al quilòmetre 5,2 i trobam la finca de So na Moixa.

Font/informadors: Aplec Alcover (tom II), la informadora fou Catalina Sureda, mare d'Antoni Maria Alcover.

Resum: l'amo de So na Moixa era un poc beneit. La seva dona li comana feines i no en fa cap de bé. La madona no sap què fer, i el batle li diu que no passi pena, que el farà batle de barri.

Gènere: contarella de beneit.

Tema: home beneit.

En Felet Cormena dóna mal-bocí a na Bet de Son Gatzella

Localització: les rotes de Son Moro.

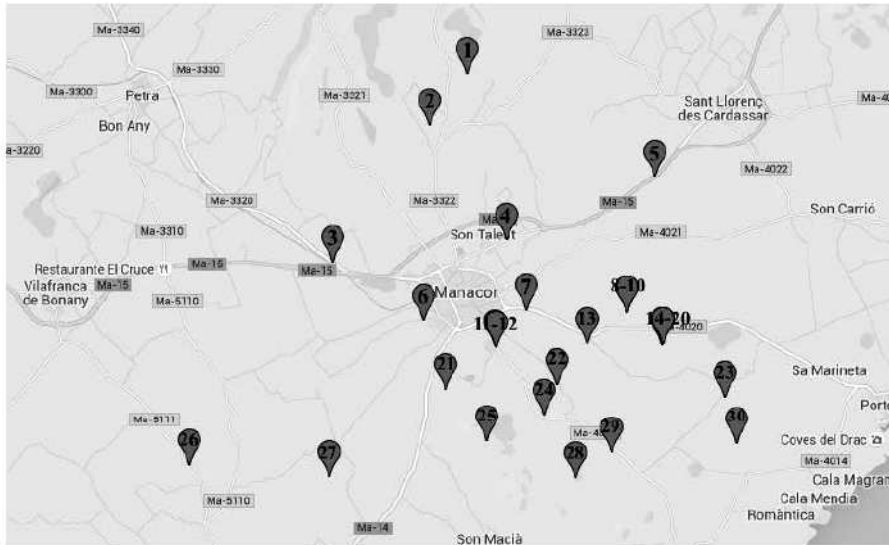
Com arribar-hi: des de Porto Cristo en direcció a Cala Mèndia per la carretera Ma-4014, hem de girar al primer camí a mà dreta abans d'arribar al nucli urbà i dins el camí giram a mà esquerra, trobam les rotes de Son Moro a 700 metres a mà dreta.

Font/informadors: Aplec Alcover (tom V), l'informador fou l'amo Andreu de Ca'n Barraques.

Resum: una al·lota rebutja el seu festejador. Un vespre de Dijous Sant, ell li dóna un grapat de confits que són mal bocí per a fer enyorar. D'aleshores ençà, l'al·lota ni menja, ni beu, ni dorm i només pensa en ell. Quan el jove s'enamora d'una altra al·lota i s'hi casa, a la primera li espassa l'enyorament.

Gènere: rondalla d'elements sobrenaturals.

Tema: objectes màgics.

1. *Els al·lots de Son Porc: s'anada a matines*
2. *Sobre es vi de Conies i de Can Caremany*
3. *Val més matinejar que a missa anar?*
4. *Es moliner d'es molí Nou i dues bruixes*
5. *En Juan des fabiolet*
6. *D'un homo que havia perdut s'ase i en Tià l'hi tornà*
7. *En Pere d'es forn*
8. *Sa titina i sa geneta*
9. *De com feren sortir el dimoni dins sa tafona de Santa Cirga*
10. *Es puig de Santa Cirga*
11. *Lo d'ets Enagistes*
12. *L'ombra de l'amo en Jordi*
13. *Es pas de sa truita*
14. *Es pas de ses reies*
15. *De com estigà l'amo de Son Suau d'anar tant a la vila*
16. *De com l'amo de Son Suau, jugant, va perdre s'armada d'ets anyells*
17. *De com li va néixer una nineta*
18. *De com va divertir ses espigoleres de Son Suau*
19. *De quins egos venia sa dona d'en Tià*
20. *De com se va morir*
21. *Es gigant de s'Ermita*
22. *S'hortolà de s'Hort des Gabre*
23. *En Tòfol Cormena etsisa ses mules de Na Margalidaina Dali-brou*
24. *El pou de sa Cabana*
25. *Sa roca d'es Castellet i s'encantament que hi ha*
26. *De s'escarada de segar que va prendre a Son Vaquer*
27. *De com sa dona volgué que conràs a compte seu*
28. *Una herba d'es puig de So Na Moixa*
29. *L'amo de So Na Moixa*
30. *En Felet Cormena dóna mal-bocí a na Bet de Son Gatzella*

Costa

Es cabrer de sa Plana

Localització: sa Plana.

Com arribar-hi: des de Manacor en direcció a Cales de Mallorca per la carretera Ma-4015, entre la finca des Pinyar i l'agroturisme Es Picot.

Font/informadors: *Rundayes de Mallorca* de l'Arxiduc Lluís-Salvador (1982).

Resum: un cabrer quan va anar a munyir les cabres no les va trobar. D'enfora veié una guarda de moros que se les enduien. El cabrer tragué una fona i començà a llançar pedres als moros, els quals s'espantaren, deixaren les cabres i fugiren cap a la mar.

Gènere: llegenda relativa al món i a la història humana.

Tema: moros.

Es fi de l'amo de Son Forteza

Localització: possessió de Son Forteza.

Com arribar-hi: des de Manacor en direcció a Cales de Mallorca per la carretera Ma-4015, seguim fins arribar a l'encreuament de la carretera Porto Cristo - Portocolom. Enfront de l'encreuament, trobam la possessió caracteritzada per una torre de defensa.

Font/informadors: *Rundayes de Mallorca* de l'Arxiduc Lluís-Salvador (1982).

Resum: a la possessió de Son Forteza hi havia uns segadors treballant i avistaren uns moros enfora. Els moros no s'hi acostaren per por a les falçs que empraven. Els segadors anaren a les cases a alertar l'amo, però els moros s'hi havien avançat i ja se l'havien endut. En saber-ho, encaçaren els moros i aconseguiren rescatar-lo. Els moros, en partir, trobaren un pastor a vorera de mar i se l'emportaren a l'Alger. Diuen que allà va fer fortuna i tornà a Mallorca.

Gènere: llegenda relativa al món i a la història humana.

Tema: moros.

Sa cova des Pirata

Localització: cala Falcó.

Com arribar-hi: en el quilòmetre 9,175 de la carretera Ma-4014 que uneix Portocolom amb Porto Cristo trobam un camí en direcció a cala Varques. Quan som

a dita cala, mirant a la mar, seguim el camí cap a l'esquerra que ens du fins a cala Falcó.

Font/informadors: Pedro Estelrich (1897), conta que ho llegí a uns papers antics, sense concretar quins.

Resum: a Son Forteza hi hagué un atac corsari musulmà. Capturaren la possessió però el fill de l'amo tengué temps de fugir a Felanitx, on pogué reunir un estol d'homes per fer front als moros i vèncer-los. Un dels corsaris quedà malferit en una cova. Allà s'alimentà de la llet de les cabres que pasturaven per la contrada i, quan es recuperà, sortí a l'aguait dels seus companys. S'adonà que l'havien abandonat i decidí prestar serveis a l'amo de Son Forteza. Amb el temps, arribà a casar-se amb la seva filla i defensar la possessió d'altres atacs. Morí després d'aconseguir una victòria.

Gènere: llegenda relativa al món i a la història humana.

Tema: moros.

Llegenda Sant Crist, la mare de Déu i n'Eloi

Localització: platja de Porto Cristo.

Com arribar-hi: des de Manacor en direcció a Porto Cristo per la carretera Ma-4020. Dins Porto Cristo pel carrer del Port fins arribar a la plaça de la Sirena i des d'allà es veu la platja a pocs metres.

Font/informadors: Goigs del Sant Cristo.

Resum: uns navegants patiren una forta tempesta i, a punt de naufragar, prometeren a Déu que si sobreviuen deixarien tot el que duien al primer port on recalassin. Entre el que portaven es trobava la campana coneguda amb el nom de n'Eloi, el Sant Crist i la mare de Déu que avui en dia es troben a la parròquia dels Dolors de Manacor.

Gènere: llegenda religiosa.

Tema: Sant Crist, mare de Déu, n'Eloi.

La primera proesa del Rei en Jaume

Localització: possessió de sa Gruta (Manacor).

Com arribar-hi: des de Manacor en direcció a Porto Cristo per la carretera Ma-4020, direcció de sa Coima per la carretera MA-4023, al quilòmetre 1,8 entram al camí de sa Gruta, asfaltat i ben senyalitzat. Seguim tot recte fins a veure les cases de la possessió.

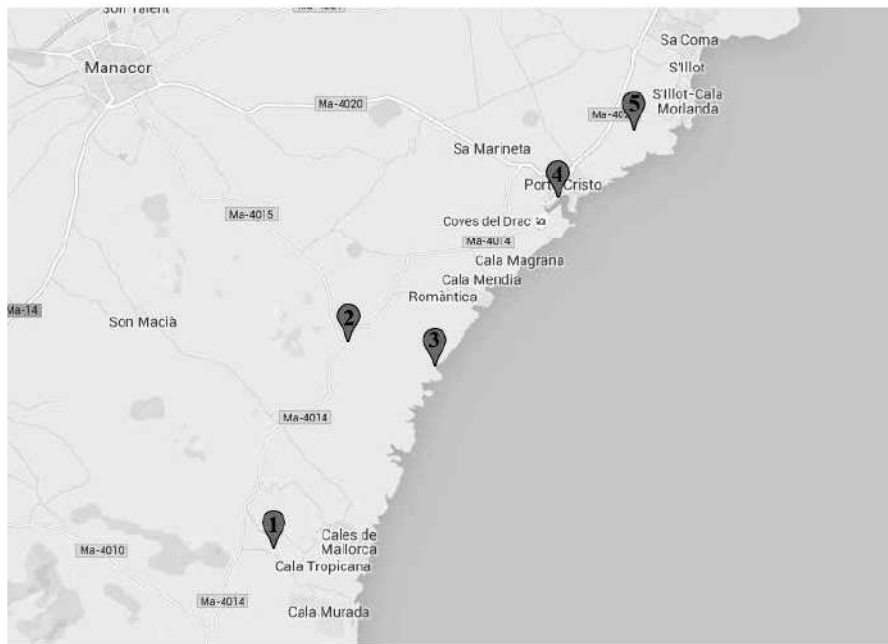

Font/informadors: Aplec Alcover (tom V), l'informador fou el sen Jaume Calces de Son Servera.

Resum: el rei s'adonà, pel comentari d'un altre al·lot, que no tenia pare. En demanar-li a la seva mare, aquesta li digué que era presoner dels moros en una cova. Quan va complir 16 anys, el jove va anar a rescatar-lo amb la seva gent. Després de foragitar els enemics, alliberà el seu pare, el qual el reconegué. Retornaren triomfalment tot aixecant una polseguera que s'alçà fins al cel i formà el que s'anomena *sa carrera del rei en Jaume* (la Via Làctia).

Gènere: llegenda relativa al món de la història humana.

Tema: rei En Jaume, origen dels astres.

1. *Es cabrer de sa Plana*
2. *Es fii de l'amo de Son Forteza*
3. *Sa cova des Pirata*
4. *Llegenda del Sant Crist, la mare de Déu i n'Eloi*
5. *La primera proesa del Rei en Jaume*

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- ALCOVER, Antoni Maria (1997). *Rondaies mallorquines*. Toms III, IV, V, XII, XXIII, XIV. Palma: Editorial Moll.
- ARXIDUC LLUÍS SALVADOR (1996). *Rondaies de Mallorca*. Palma: Olañeta.
- CARVAJAL, Albert (2010). *Així és Fartàritx*. Manacor: Ajuntament de Manacor.
- DEYÀ, Miquel; OLIVER, Manuel. «El Mediterráneo bipolar: el Reino de Mallorca en alarma, la Orden de Malta en guardia». A: *Balearides digital*.
- ESTELRICH, Pere (1897). *Las cuevas del Pirata del predio de Son Forteza del término de Manacor. Guía de las mismas y descripción abreviada de sus principales maravillas*. Palma: Tipo-lit. d'Amengual i Muntaner.
- FERRER MASSANET, Rafel (1982). *Llegendes manacorines*. Petra: Apostol y civilizador.
- FUSTER, Gabriel (2006). *Història de Manacor*. Palma: Lleonard Muntaner.
- JANER MANILA, Gabriel (2005). *Com una Rondalla. Els treballs i la vida de mossèn Alcover*. Palma: Fundació Pública Antoni M. Alcover.
- JASSÓ GARAU, Vicenç; TORRES VALLORI, Catalina (2007). *Les rondaies mallorquines. Identitat i etnografia*. Palma: Lleonard Muntaner: IEB.
- MASCARÓ NADAL, Joan (1931). *Episodios de mi tierra*. Manacor: Impremta Catòlica.
- MUSEU D'HISTÒRIA DE MANACOR (2006). *Contarelles sobre coves de Manacor*. Manacor: Associació d'Amics del Museu d'Història de Manacor.
- NICOLAU, Esperança (2005). «Les cares de la Verge». A: *III Jornades d'Estudis Locals de Manacor*. Manacor: Ajuntament de Manacor, p. 219-227.
- ORIOI, Carme (2002). *Introducció a l'etnopoètica*. Valls: Cossetània Edicions.
- PASQUAL, Antoni (2011). «En Parragó, un lladre manacorí del segle XIX». A: *VI Jornades d'estudis locals de Manacor*. Manacor: Ajuntament de Manacor, p. 299-316.
- VALRIU, Caterina (2007). «La rondalla». A: *Tradicionari. Enciclopèdia de la cultura popular de Catalunya*. Volum 7, *La narrativa popular*. Barcelona.
- (2008). *Paraula viva. Articles sobre literatura oral*. Barcelona: PAM: UIB.
- VALRIU, Caterina; VIBOT, Tomàs (2005). *El rei En Jaume I. Un heroi històric, un heroi de llegenda*. Palma: Olañeta Editor.
- (2010). *Sant Vicenç Ferrer a Mallorca: història, llegenda i devoció*. Pollença: El Gall: IEB.
- VIOLANT, Ramon (1990). *La rondalla i la llegenda. Contribució a l'estudi de la literatura folklòrica catalana*. Barcelona: Alta fulla.